

DVO- IN VEČJEZIČNE SLIKANICE ZA OTROKE V PREDŠOLSKEM OBDOBJU

DRAGICA HARAMIJA

Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Maribor, Slovenija
dragica.haramija@um.si

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor, Slovenija
dragica.haramija@um.si

Sinopsis V slovenskem prostoru je sorazmerno malo dvo- ali večjezičnih leposlovnih slikanic, namenjenih predšolskim otrokom. S pomočjo sistema cobiss+ je bila sestavljena lista teh slikanic, izmed katerih so bile izločene neustrezne (učno gradivo, slikanice, ki niso namenjene starostni skupini predšolskih otrok, nekakovostne). Predstavljena in ovrednotena je slikaniška produkcija, ki je bila izdana v Sloveniji in v isti slikanici vsebuje besedilo v slovenščini in še najmanj enem jeziku. Ob slovenščini sta v dvojezičnih slikanicah najpogosteje uporabljeni romščina in španščina; pri večjezičnih slikanicah angleščina, nemščina, italijanščina, hrvaščina, albanščina. Ob pregledu izbranih slikanic se je pokazalo, da po književni vrsti večinoma sodijo med realistična kratkoprozna besedila z otroškim glavnim literarnim likom, te slikanice glede na temo predstavljajo različna čustva (npr. žalost, strah), (družinske) odnose, pomembne dogodke (npr. prazniki) ali vsakdanje dogodke iz otrokovega življenja. Nekaj besedil sodi v fantazijsko kratko prozo, in sicer med pravljice (ljudske, avtorske).

Ključne besede
slikanice,
predšolsko
obdobje,
otroška
književnost,
večjezične izdaje,
multimodalnost

BI- AND MULTILINGUAL PICTURE BOOKS FOR PRESCHOOL CHILDREN

DRAGICA HARAMIJA

University of Maribor, Faculty of Education, Maribor, Slovenia
dragica.haramija@um.si

University of Maribor, Faculty of Arts, Maribor, Slovenia
dragica.haramija@um.si

Abstract The Slovenian literary space has a relatively low number of bi- or multilingual literary picture books aimed at preschool children. Using the Cobiss+ system, we made a list of these picture books from which we excluded the unsuitable ones (including teaching materials, picture books that are not intended for preschool children, and low-quality books). In this article, we present and evaluate the picture books published in Slovenia that contain the text in Slovenian and at least one other language. Apart from Slovenian, the languages used most often in bilingual picture books are Romany and Spanish, while multilingual books also contain English, German, Italian, Croatian, and Albanian. The survey of the chosen picture books showed that the texts are mostly realistic short stories with young literary protagonists. The plot often contains themes dealing with emotions (for ex. sadness, fear), (family) relationships, important events (holidays, etc.), or everyday events from children's lives. Some of the short texts belong to the fantasy genre, namely fairy tales (either folk or literary tales).

Keywords:

picture books,
preschool age,
children's
literature,
multilingual
editions,
multimodality

1 Uvod¹

V predšolskem obdobju otroci še niso samostojni bralci, zato potrebujejo posrednika, ki jim besedilo prebere in razloži, česar še ne razumejo (npr. neznane besede, nevsakdanje situacije). Formalno predšolsko izobraževanje (vrtec) v večini primerov uporablja slovenščino kot učni jezik, kljub temu pa, kakor ugotavlja Barbara Baloh (2019, str. 449) je v vrtcu »po eni strani neizbežno upoštevati pravico otrok do izobraževanja v državnem jeziku, po drugi strani pa je treba preudarno in ustrezno prisluhniti drugim jezikom in kulturam.« Isto ugotavlja pred tem že Sonja Rutar v prispevku *Vzpostavljanje enakih možnosti učne uspešnosti otrok s spremljanjem in načrtovanjem razvoja bralnih spretnosti* (2009), ob tem povzema nekatere ključne rezultate projekta School Success for Roma Children, v katerem je sodelovala tudi Slovenija. V članku Rutar (2009, str. 54) izpostavlja: »Ni več dvoma, da zgodnje jezikovne izkušnje pomembno vplivajo na razvoj kasnejšega razvoja bralne pismenosti. Pomembno vprašanje je, zakaj imajo otroci tako zelo različne predbralne izkušnje.« V formalnem izobraževanju, ki stremi k pravičnosti do vseh otrok v izobraževalnem sistemu, se pokaže, da nastane bistvena razlika v njihovi bralni pismenosti v domačem okolju.² Neformalni instrumentarij, ki so ga v projektu razvili za preizkus bralne pismenosti (prirejeno po Temple, Gillet, Crawford, 2005), je bil v pomoč pedagoškimi delavcem, da so spoznali pomembne lastnosti bralne pismenosti, med katerimi je s književnimi besedili najbolj povezano spoznanje, da (Rutar 2009, str. 67):

/.../ otrok lahko razume samo to (v jeziku, ki ga razume), o čemer ima že določene izkušnje – kar je doživel, videl, slišal, česar se je dotaknil in ima v zvezi z zapisanim določene predstave oz. pojmovne strukture, kar posledično pomeni, da stanje ni skrb zbujajoče takrat, ko otrok bere počasi, in razume vse, kar prebere (to je z učinkovitim spremljanjem in načrtovanjem intervencij mogoče uravnati). Situacija je zapletena takrat, ko otrok bere, in to dobro, vendar ne razume pomena prebranega in pomena večine besed. Takrat otroku primanjkuje pomembnih življenjskih, vsebinskih izkušenj. Ali pa je tisto, kar otrok bere, zanj in njegov svet izkušen popolnoma nepomembno, nesmiselno. In s tem je bistvo razumevanja branja, bralnega

¹ Prispevek je nastal v okviru Raziskovalnega programa št. P6-0156 (Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine – vodja programa prof. dr. Marko Jesenšek), ki ga sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

² Študija Betty Hart in Todda R. Riseleyja z naslovom *Meaningful Differences in Everyday Experiences of Young American Children* (1995 in več izdaj), kjer avtorja navajata bistvene razlike pri mlajših otrocih iz treh skupin sodelujočih družin glede na izobrazbo staršev: »Do četrtega leta starosti je bilo otroku z visoko izobraženimi starši izgovorjenih 50.000.000 besed, 30.000.000 besed je bilo namenjenih otrokom iz delavskih družin in samo 12.000.000 besed otrokom iz socialno-ekonomsko ogroženih družin.« (Rutar, 2009, str. 55)

razumevanja in smiselnosti brane vsebine ujeto v družbeni in kulturni kontekst, v čemer tudi lahko iščemo razloge za učno uspešnost in žal, neuspešnost otrok.

V predšolskem obdobju otroka je zelo pomemben jezik izobraževanja, na razumevanje literarnih besedil pa seveda vplivajo tudi jezik okolja (narečja) in jezik ali jeziki, v katerem/katerih se sporazumevajo družine doma. V projektu OBJEM je bila med drugim opravljena analiza rabe prvih jezikov (slika 1), podatke je zbiral in vrednotil Pedagoški inštitut leta 2019 na vzorcu izobraževalnih ustanov, vključenih v projekt (predstavitev 1. 7. 2020).³

1. Kateri jeziki so poleg slovenščine prvi jeziki za nekatere otroke/učence/dijake v vašem vrtcu/na vaši šoli? Prosimo, napišite, kateri jeziki so to.

VRTEC (26 jezikov)	OSNOVNA ŠOLA (23 jezikov)	SREDNJA ŠOLA (21 jezikov)
albanski jezik	albanski jezik	srbski jezik
srbski jezik	srbski jezik	albanski jezik
ruski jezik	ruski jezik	hrvaški jezik
hrvaški jezik	bosanski jezik	makedonski jezik
makedonski jezik	makedonski jezik	bosanski jezik
bosanski jezik	ukrajinski jezik	ruski jezik
angleški jezik	hrvaški jezik	ukrajinski jezik
madžarski jezik	bolgarski jezik	bošnjaški jezik
turški jezik	angleški jezik	romski jezik
sirijski jeziki	romski jezik	madžarski jezik
romski jezik	bošnjaški jezik	italijanski jezik
kitajski jezik	beloruski jezik	kitajski jezik
bošnjaški jezik	češki jezik	španski jezik
španski jezik	poljski jezik	nizozemski jezik
slovaški jezik	srbohrvaški jezik	češki jezik
bolgarski jezik	madžarski jezik	angleški jezik
hindujski jezik	nemški jezik	srbohrvaški jezik
francoski jezik	italijanski jezik	turški jezik
češki jezik	vietnamski jezik	kazahstanski jezik
italijanski jezik	španski jezik	arabski jezik
ukrajinski jezik	turški jezik	francoski jezik
belorusko jezik	kitajski jezik	
nemški jezik	nizozemski jezik	
moldavski jezik		
arabski jezik		
tajski jezik		

Slika 1: Prvi jeziki za otroke, učence in dijake

Vir: Mag. Karmen Svetlik: Evalvacija začetnega stanja za področje slovenščina kot drugi jezik

³ Sodelovalo je 14 vrtcev (4 razvojne in 10 implementacijskih), 22 OŠ (9 razvojnih in 13 implementacijskih) in 22 SŠ (6 razvojnih in 16 implementacijskih).

Gotovo manjka še kak jezik, ki bi ga zajeli, če bi bile v anketo vključene vse izobraževalne ustanove, pa vendar daje tabela zanimiv prerez prvih jezikov, ki se, glede na stopnjo izobraževanja, količinsko zmanjšuje.

V prispevku z naslovom *Vloga (slovenske) otroške in mladinske književnosti pri poučevanju slovenščine kot drugega in tujega jezika* sta bili kot izhodišče obravnave postavljeni slovenska otroška in mladinska književnost, ki imata različne funkcije glede na državo otrokovega bivanja in državni jezik oz. jezik okolja. Izven Slovenije berejo slovensko otroško in mladinsko književnost otroci slovenskih manjšin v Italiji, Avstriji, na Madžarskem in otroci izseljenci. V Sloveniji pa ob večinskem prebivalstvu tudi otroci obeh manjšin, italijanske in madžarske, Romi in otroci priseljenci. (Haramija, 2021). Pri štiri skupinah otrok se ne prekrivajo materni jezik, jezik izobraževanja in uradni jezik, kar se odraža tudi pri branju enojezičnih izdaj slovenskih otroških in mladinskih knjig. V Sloveniji se ta problem kaže zlasti pri predšolskih otrocih, ki sodijo v italijansko ali madžarsko narodno skupnost (manjšini), pri Romih in priseljencih, saj se ti otroci v domačem okolju običajno sporazumevajo v maternem jeziku, ki ni slovenščina (razen v primerih, ko je slovenščina materni jezik enega od staršev). Posledično se seveda poraja vprašanje, koliko staršev iz navedenih skupin je dovolj dobro bralno pismenih, da lahko svojemu predšolskemu otroku – še nebralcu – bere slikanice v slovenščini, zato so lahko dvo- in večjezične slikanice dober uvod v družinsko branje. Druga skupina otrok in staršev, ki bi jih dvo- in večjezične slikanice lahko zanimale, pa so družine, v katerih se otrok že v zgodnjem otroštvu začne učiti drugega ali tujega jezika.

Večjezične slikanice so pomemben dejavnik medkulturnosti, saj je zanjo temeljno razumevanje pravice do sporazumevanja v različnih jezikih. Meta Grosman je v oceni ob izidu serije večjezičnih slikanic Barbare Hanuš o dečku Jakobu poudarila: »Ohranjanje jezikov in kultur v Evropski uniji velja za posebno vrednoto, ki bi jo morali povsod spodbujati.« (Grosman, 2010, str. 147)

2 Metodologija

S pomočjo sistema cobiss+ je bilo zbrano slikaniško gradivo, ki ustreza ključnim besedam slikanica in dvojezična, slikanica in večjezična. Za dvojezične slikanice je bilo dobljenih 66 rezultatov (ob potrjenem filtru slikanica 33), za večjezične pa 68 rezultatov (v rezultatu se prikaže tudi večina dvojezičnih slikanic), ob potrjenem filtru slikanica se nato pokaže 48 zadetkov. Ob primerjavi seznamov dvojezičnih in

večjezičnih slikanic in izločitvi neustreznih rezultatov,⁴ je bilo dobljenih 41 slikanic. Predhodno je bilo izločeno gradivo, ki ne sodi med leposlovne slikanice (npr. slikovni slovarji, kartice za učenje jezikov, učno gradivo, neleposlovje za otroke). Za namen raziskave so bila pregledana vsa dostopna gradiva, nato ročno izločena kakovostno ali kako drugače neustrezna gradiva. Opravljena je bila multimodalna analiza zbranega gradiva, v okviru te pa so predstavljena kakovostna slikaniška dvo- in večjezična gradiva, teh je 25.

Raziskovalni vprašanji:

- ali je dvo- in večjezično slikaniško gradivo za predšolske otroke kakovostno,
- kateri jeziki ob slovenščini so najpogostejši v dvo- in večjezičnih slikanicah.

Omejitev pri raziskovalnem vzorcu je bil pogoj dvo- ali večjezične izdaje v isti slikanici. Če bi upoštevali enojezične slikaniške izdaje, bi to namreč pomenilo obravnavo vseh v slovenščino prevedenih slikanic in obravnavo vseh slikanic slovenskih avtoric in avtorjev, ki so prevedene v katerikoli tuji jezik.

3 Izbrane dvo- in večjezične slikanice

Po zgoraj navedenem postopku izločevanja je bila dobljena lista kakovostnih leposlovnih slikanic za predšolske otroke, ki vsebujejo najmanj dva jezika (slovenščino in še najmanj en jezik).

Ob izločanju gradiv se je pokazalo, da so nekatera dela zelo kakovostna, vendar so za predšolske otroke prezahtevna, morda pa bi vseeno (zlasti za bilingvalne otroke) lahko bila dostopna že v predšolskem obdobju. V to skupino branja dvojezičnih besedil sodi zbirka bogato ilustriranih knjig Spominčiče/Forget-me-nots, pri čemer gre za izdaje v slovenskem in angleškem jeziku, ki so namenjene osnovnošolcem,

⁴ Med neustrezne rezultate sodijo naslednje štiri prikazane kategorije: ne gre za slikanice za predšolske otroke (npr. Cankarjeva *Skodelica kave* ali Prešernov *Povodni mož*, obe z ilustracijami Petra Škerla, izdana v slovenščini in angleščini), med zadetki je bilo tudi informativno gradivo (npr. *Učimo se romsko: trijezični slovar*, *Moja prva dvojezična pobavanka*, *Glasbena slikanica*), gre za prevode brez izhodiščnega jezika (npr. Andersenov *Grdi raček* ali *Rdeča kapica* bratov Grimm, oboje v slovenščini in angleščini), gre za otroško ustvarjalnost, kakor npr. slikanica Marinke Horvat in Zale Kostrič *Rija & Rus = Rija in Rus = Rja és Rus = Rija i Rus = Rija pa Rus = Rija thaj o Rus* (2019), ali pa je bilo gradivo estetsko sporno (zlasti ilustracije). Med neustrezne rezultate so prištete tudi slikanice, ki ne vsebujejo slovenskega besedila (npr. angleščina in nemščina, angleščina in kitajščina, angleščina in ruščina).

nekatera besedila iz zbirke pa so primerna tudi za predšolske otroke.⁵ Zbirka ni obravnavana, ker ne izpolnjuje pogoja slikaniške produkcije.

Zelo kakovostne so vse slovensko-kitajske dvojezične slikanice, a vse vsebinsko in količinsko presegajo bralno razumevanje predšolskega otroka, velja pa nanje opozoriti. Lila Prap je izdala dvojezično slovensko-kitajsko avtorsko slikanico *Živalski koledar = Shi'er Shengxiao* (2020), ki predstavlja zgodbo o vrstnem redu poimenovanja let v kitajskem koledarju. Huiqin Wang pa je izdala tri avtorske slikanice in četrto v soavtorstvu z Milanom Deklevo: *Liúsonglíng: Zìjīnchéng lì de sīlùwènnǐyǎ rén = Ferdinand Augustin Hallerstein: Slovenec v Prepovedanem mestu* (2014), *Giuseppe Castiglione: slikar v Prepovedanem mestu = Zì jīn chéng lì de huà jiā shì níng* (2015), *Jaxi Marco Polo = Wo shi Make Boluo* (2017) in *Mala Alma na veliki poti = Xiao Aoma huanyou shijie* (2020); z zbirko Svilna pot avtorica tke most med Evropo in Kitajsko.

Izvezeta je madžarsko-slovenska slikanica *Gyere velem a Muravidékere! = Pridi z menoj v Prekmurje!* (2019), napisala jo je Lea Feher, ilustrirala Klaudia Ábrahám, saj ni povsem dvojezična;⁶ nekatere sicer kakovostne slikanice presega stopnjo predšolskega izobraževanja⁷ ali gre za dvojezično pobarvanko.⁸

Posebno pozornost zaslužita dve knjigi, in sicer avtorska slikanica *Mednarodni živalski slovar* (2004) Lile Prap in antologija *Kakšna dobra knjiga! = Kakva dobra knjiga!* (2013), ki jo je uredila Barbara Hanuš. *Mednarodni živalski slovar* ne sodi med leposlovje, v njem je avtorica predstavila, kako se onomatopoetsko oglašajo 15 živali v 42 jeziki (jeziki so druženi po jezikovnih skupinah). Izbor Barbara Hanuš *Kakšna dobra knjiga!*

⁵ Založba Sodobnost (in od 2009 dalje Vodnikova domačija) je za svoje bralce želela ustvariti zbirko knjig, ki ne bi pustile pečata samo na slovenskih bralcih, ampak tudi na mlajši generaciji otrok slovenskih izseljencev. Knjige se berejo z obeh strani, na sredini se končata pripovedi v obeh jezikih, ilustracije so enake v slovenski in angleški verziji. V zbirki so izšle naslednje knjige: *V deželi medenjakov* (2006) Jane Bauer, *Zajec Emil* (2007) Tatjana Kokalj, *Kako je Oskar postal detektiv* (2007) Andreja Rozmana - Roze, *Kokoš velikanca* (2007) Dese Muck, *Pikpokec postane svetovni prvak* (2007) Evalda Flisarja, *Antonov cirkus* (2008) Petra Svetine, *Lujza iz vesolja* (2008) Majde Koren, *Lutke iz sedmega nadstropja* (2009) Slavka Pregla, *Pesem za vilo* (2009) Cvetke Bevc, *Potečkani rpar* (2009) Lucije Stepančič.

⁶ V slikanici je dodana igra, delno gre za slikanico pobarvanko, intraikonično besedilo je samo v madžarščini. Ilustracije mestoma niso kakovostne. Zanimive so tipične prekmurske stvari: hrana (dodan recept za perece), predstavljen je skorš, kako je potekala žetev, kakšna so bila nekoč oblačila ipd. Druga slikanica istih avtoric, *Laura és Erik kalandjai a Muravidéken = Pustolónské Laure in Erika v Prekmurju* (2020), je za obravnavo v predšolskem obdobju predolga.

⁷ Npr. kakovostna slovensko-nemška slikanica Dragane Laketić *Dadi in letéča torba = Dadi und die fliegende Tasche* (2019), ki ima v slovenskem besedilu (ne pa tudi v nemščini) poudarjene (odebeljeni tisk) pomembnejše ali manj znane besede ali besedne zveze, npr. mavrica, svež zrak, tobogan, knjiga, leteči predmet. V to skupino sodi tudi npr. slovensko-angleška avtorska slikanica Boža Cerarja *Gorska ribica gre na morje = Little mountain-fish goes to sea* (2015); zelo dolgo besedilo vsebuje tudi dvojezična slovensko-italijanska slikanica Špele Pahor z ilustracijami Laure Ličen *Čudež v Piranu = Il miracolo a Pirano* (2017), katere besedilo sodi med legende (o zavetniku Pirana, svetem Juriju).

⁸ Primer: Anže in Lea Svržikapa *Povestice* (2020,) v kateri so skrajšane pripovedke v slovenskem in angleškem jeziku (npr. o Žaliku ženah, O mačku, ki je rešil žensko).

pa predstavlja odlična besedila slovenskih avtorjev za otroke. Urednica je v uvodu navedla, da je izbirala večinoma med besedili in ilustracijami, izdanimi predhodno v Cicibanu in Cicidoju. Ne gre za slikanico, saj so v knjigi zbrana raznolika besedila glede na književno vrsto ter zvrst in so primerna različno starim naslovnikom. Knjiga se bere z obeh strani (na eni strani slovensko, z druge strani bosansko), ilustracije se ponovijo. Objavljena so npr. dela Anje Štefan, Andreja Rozmana Roze, Majde Koren, Petra Svetine, z odličnimi ilustracijami priznanih slovenskih ilustratorjev, npr. Zvonka Čoha, Andreje Peklar, Damijana Stepančiča. Na sredini knjige obeh jezikovnih variant sta kazali in nekaj kratkih zapisov o pisateljih in ilustratorjih.

3.1 Dvojezični izdaji ljudske pravljice *Hvaležni medved*

Koroška ljudska pravljica z ilustracijami Katre Štrukelj je izdana v dveh variantah, in sicer v slovensko-angleški varianti z naslovom *Hvaležni medved: slovenska ljudska pravljica = The grateful bear: Slovenian folktale* (2016) in slovensko-italijanski *Hvaležni medved: slovenska ljudska pravljica = L'orso riconoscente: racconto popolare* (2017). Slikanici sta identični, le tuji jezik je drug. Gre za klasični slikanici, ki imata na desni strani ilustracije, na levi pa besedilo: najprej v slovenščini, ob besedilu je upodobljen medved, ki je oblečen v slovensko zastavo, pod slovenskim besedilom je prevod v angleščino z medvedom, oblečenim v zastavo Združenega kraljestva in v drugi knjigi z italijanskim prevodom in medvedom, oblečenim v italijansko zastavo. Uvodna poved o pripovedovanju zgodb ob zimskih večerih, postavi bralca v književni čas (v davnih časih) in prostor (na Koroškem). Sledi besedilo o medvedu, ki mu je ženska izdrla trn, medved strese otroka iz zibelke, ženska se ustraši, a je njegov cilj plemenit – iz hvaležnosti ji prinese polno zibelko hrušk. Slikanicama je dodano besedilo (samo) v slovenščini za odrasle in mlade bralce, kjer sta izpostavljena pogovor in razlaga stalnih besednih zvez in pregovorov (zapisano z velikimi tiskanimi črkami): dobro se z dobrim poplača; hvaležnost dobroto razveseli; dobro storiti, pa ne okrog zvoniti; dobrotljiva roka ne obuboža.

3.2 Dvojezična izdaja v slovenščini in italijanščini

Tatjana Jedriško Pančelat je objavila avtorko slikanico *Barčica = La barchetta* (2018), slovensko in italijansko besedilo si sledita zaporedno, večinoma na eni strani, izjemoma na levi slovensko, na desni italijansko, kadar je besedila več. Manj znane besede, povezane z morjem, plovili, vetrovi, rodovno pripovedjo, so spretno razložene. Glavni literarni lik je ribič Zoran, ki je zelo navezan na svojo barčico, ta

je »podobna polovici orehove lupine, iz katere štrlita dva jambora z jadrji« (Jedriško Pančelat, 2018, str. 2). V ospredju sta književni prostor, Kvarner (zgornji Jadran), omenjena sta Opatija (matično pristanišče) in Lovran, v navezavi s prostorom je tudi Zoranova ladjica, kvarnerski guc, ki je tradicionalna ladja tega prostora. Med tradicionalnimi plovili so omenjeni še pasara, batana (ribiška ladja z ravnim dnom), trabakul (trgovska ladja z velikimi jadrji), navedena sta še leut, ki je tipično plovilo za Rab, in gaeta za Piran. Zgodba se navezuje tudi na kulturno tradicijo regate gucev, ki se vsako leto dogaja v morju pred Lovranom. Ko pripelje Zoran svojega guca na popravilo k Bepu, je presenečen, da mu pri popravilih pomaga hči Koraljka, stari mojster pa pravi (Jedriško Pančelat, 20, str. 10): »Ona se z ljubeznijo in spoštovanjem vede do vsakega plovila. In to je pomembno. Potem je vseeno, če si fant ali dekle.« V opravičilo za svoje vedenje, povabi Zoran Koraljko na plovbo; on ji razlaga, kako je treba voziti guc (navedeni so deli ladje), ona pa njemu o vetrovih (npr. burja, jugo, burin, maestral, tramontana, levant) in njihovih značilnostih. Zoran ji zaupa zgodbo o zakladu, ki si jo pripovedujejo v družini in se prenaša iz roda v rod. Pove ji, da je bil njegov prednik pirat, klicali so ga Kuščar; zaljubil se je v kapitanovo hčerko. Pobegnila sta in se preimenovala v Sonce in Luno, s tema znamenjema sta označila zemljevid, ki naj bi razkril zaklad, a ga doslej še nihče ni našel. Avtorica skozi besedilo opozarja na pisanje velike in male začetnice; npr. pravi, da se pišejo vetrovi z malo, a njen oče ji, ker jih tako spoštuje, piše z veliko začetnico. Enako pove pri poimenovanju guca (Zoran ga zaradi spoštovanja piše kot lastno ime).

3.3 Dvojezične izdaje v slovenščini in španščini

Pri dvojezičnih izdajah slikaniškega gradiva, v katerem je izhodiščni jezik španščina, je prevode opravila Barbara Pregelj, vsa obravnavana dela so izšla pri založbi Malinc.⁹

Izpostaviti velja avtorske slikanice odlične argentinske ustvarjalke Marisol Misenta, ki ustvarja pod umetniškim imenom Isol. Avtorica je za delo *Poredni Petit* leta 2013 prejela Nagrado Astrid Lindgren (ALMA), v slovenščino je bilo delo prevedeno 2014. Prikupni deček, nagajiv in priden, se sprašuje o tem, kaj je prav in kaj narobe. Na ilustracijah avtorica to prikaže z modro (hladna barva; pomeni napačen ali

⁹ Na spletni strani založbe je v predstavitvi zapisano (Malinc, <https://www.malinc.si/sl/o-nas/>): »Osredinjene smo na izdajanje avtoric in avtorjev španskega govornega področja in manjšinskih literatur, povezanih s špansko kulturo, kot so baskovski, katalonski in galicijski avtorji. Izdajamo tudi besedila manj poznanih evropskih in svetovnih literatur.«

neprijazen odziv) in oranžno (topla barva; pomeni pozitiven odziv) barvo. Besedili v slovenskem in španskem jeziku sta umeščeni na dvojne strani (npr. na levi strani slovensko, desno špansko in obratno; ali pa je besedilo v enem jeziku na vrhu strani, drugo na dnu), a tako, da mladega bralca ne zmotita. Prevedene so še tri slikanice (vse so dvojezične), pri čemer je *Lepa Grizelda* (2018) namenjena mladostnikom. V naslednjih dveh slikanicah je ob ilustracijah besedilo v slovenščini, ob koncu pa je dodano špansko besedilo (z razmiki, ki nakazujejo, kam oz. h kateri ilustraciji v slovenski verziji določen del besedila sodi). Besedilo v *Kulturni izmenjavi* (2015) spodbuja otroka k aktivnemu preživljanju časa, ker je realni svet, v katerem Gašper doživi neslutene radosti, veliko bolj zanimiv kakor televizijski ekran. *Družinska skrivnost* (2015) skozi živalsko metaforo (ježevci, medvedi) spodbuja strpnost in sprejemanje različnosti.

Španski pisatelj Juan Kruz Igerabide¹⁰ je v slovenskem prostoru prepoznaven predvsem po seriji slikanic (vse je ilustriral Mikel Valverde) o triletnem dečku, ki se srečuje s tipičnimi težavami oz. so skozi zgodbe in ilustracije predstavljena različna čustvena stanja. Interakcija med besedilom in ilustracijo je simetrična, to pomeni, da se koda sporočanja podvojit: kar je zapisano, je tudi ilustrirano. Ilustracije so primerne za mlajše otroke, saj na njih ni pretiranih podrobnosti, upodobljeno je tisto, kar je v besedilu pomembno. V prvi knjigi iz serije, *Jona in prestrašeni hladilnik* (2012), ostane Jona sam doma, predstavljeno je čustvo strah. Jona se trese od strahu in takrat opazi, da se trese tudi hladilnik. Meni, da se hladilnik boji volka, ki požre vso hrano, a mu mama razloži, da se hladilnik trese, ko se prižge. Jezikovno zanimivo so uporabljene preneseni pomeni besed ali besednih zvez, ki so lahko izziv za vse otroke in njihove odrasle bralce, npr. dobesedno razumevanje metafore: mama bo skočila v trgovino (oditi nekam za kratek čas), pri čemer se Jona sprašuje, od kod bo mama skočila v trgovino in ali bo to z enim samim skokom (Igerabide, 2012, str. 2); metonimija: »Jonovo srce se boji biti samo.« (Igerabide, 2012, str. 4); dlani je strah. Tresenje hladilnika primerja s svojim tresenjem, sklepa, da se tudi hladilnik boji; na predmet projicira svoje čustvo – strah. V drugi slikanici, *Jona je žalosten* (2013), gre, kakor izhaja že iz naslova, za čustvo žalosti. Žalost je popredmetena s srcem: najprej je Jona vesel, njegovo srce se razširi. Sledi klimaks na nivoju celotne zgodbe: najprej litota – Jonovo srce se malce stisne, še bolj se stisne, nato je srce povsem stisnjeno

¹⁰ Omeniti velja še prevedeni deli za osnovnošolce *S prstom na luni: pesniške igre* (2013) in slikanico *Sedem noči s Paulo* (2017).

(prepirljivost, ki ga je povzročil Jona);¹¹ po starševski spravi sledi hiperbola, saj se dečkovo srce spet razširi in se nato povsem razširi (sreča). *Jonova budilka* (2014) je zgodba o tem, kako je dobil sestrico. Najprej jo komaj čaka, nato mamino nosečnost jemlje kot nagajanje in celo mučenje še nerodne sestre, ko se sestrica končno rodi, se mu zdi vse narobe. Nanizano je stopnjevanje negativnega vzdušja: za tri dni mora k teti, ki je nima preveč rad, ko jo prvič vidi, sestra zajoe in Jona sklepa, da ga ne mara, nato Jona moti, da celo stanovanje diši samo po sestri. Neko noč pa se zbudi (in gleda budilko z zajčjimi ušesi), ura je tri in ... (pozna samo ure, minut še ne), v stanovanju je čudna tišina. Steče v sestriino sobo in jo reši tik preden pade s posteljice, ona se mu smeje, ga poljubi, poslini; Jona čuti, da ga ima rada. Onomatopoejski izraz tiktakanja ure, pisani z velikimi tiskanimi črkami (TIK-TAK), ki se skozi celotno delo pojavlja kot paralelizem, hkrati z minevanjem meri tudi Jonovo razpoloženje. *Jona v stiski* (2016) predstavlja droben dogodek, ki se zgodi v zelo kratkem času: Jona gre z mamo v slaščičarno, tam ukrade čokoladno jajce, ki si ga zelo želi; ko mu pekovka enega podari, ukradeno jajce vrne, pri čemer niti kraje niti vrnitve nihče ne opazi. Vseeno ga je zelo sram – pred sabo, saj ve, da je storil nekaj, česar ne bi smel. Kraja je predstavljena skozi metonimijo: roka se stegne in vzame jajce, roka se strese, roka jajce vrne. V slikanici *Jona ima težavo* (2016) je opisano Jonovo močenje postelje; teta Pauli ima rešitev: ker v sanjah čarovnica Jona žgečka z metlo (metla gre vedno za njenim pogledom), mu teta naroči, naj čarovnico vpraša, če se ji je razparal trebuh. Ker metla sledi čarovničnemu pogledu, ne požgečka več Jona, temveč njo. Slikanica *Adijo, Jona* (2017) je v izhodišču povezana s prvo: mama spet skoči v trgovino, a deček zdaj ve, kaj to pomeni. Ker si želi dati darilo teti Pauli za rojstni dan točno tisti dan, mama pa ne ugotovi njegovi želji, Jona v hipu, ko gre mama v trgovino, tudi sam skoči do tete. A se izgubi, strah ga je policistov (da bi ga zaprli), po naključju najde teto in ta obvesti zaskrbljene starša, da prideta ponj. Jona da teti darilo, ki mu ga prinese oče, saj ga je izgubil že na domačem stopnišču, teta se poslovijo, Jona pa se zamisli (Igerabide, 2017, str. 33): »Prav nič lahko se ni vrniti, če na hitro kam skočiš.«

¹¹ Ko je Jonovo srce povsem majhno, deček joče in ugotovi: »Žalost je sok srca in slana je /.../« (Igerabide, 2013, str. 24).

3.4 Trijezične izdaje v slovenščini, prekmurski romščini in dolenski romščini

Slikanice so nastale v okviru projekta Dvig socialnega in kulturnega kapitala v okoljih, kjer živijo predstavniki romske skupnosti (2007–2013). Izdal jih je Razvojno-raziskovalni center pedagoških iniciativ Korak za korakom leta 2011, ponatisi so bili izdani leta 2015. V nadaljevanju je predstavljenih šest slikanic, ki so glede na temo primerne tudi za predšolske otroke.¹² Slikanice so pomembne za razumevanje različnosti narečij romskega jezika (prekmurska romščina in dolenska romščina) in sprejemanje romske kulture, zlasti v okoljih, kjer živijo romski otroci. Vse slikanice imajo mehke platnice, natisnjene so z velikimi tiskanimi črkami. V vseh slikanicah so na levi strani besedila v slovenščini (črni tisk), prekmurski romščini (modri tisk) dolenski romščini (vijolični tisk) in prazne črte, kamor lahko otrok kaj napiše (tudi v kakšnem drugem maternem jeziku).

Dve slikanici je napisala Rouzanna Baghdasaryan, in sicer *Tema = Šitišaugo = Tama* z ilustracijami Manane Morchiladze in *Miško boče pobegniti = U Miško kaumel te ispidel = Miško kamini naši*, slikanico je ilustrirala Yulia Lushnikova. Prva govori o premagovanju strahu, saj se Jonah boji teme; na koncu je pogumen, saj potolaži mlajšo sestrico. V drugi ima Miško slab dan, ki si ga je malce kar sam zakuhal (na sestrin plakat je Pepelki narisal brke), tudi z drugimi družinskimi člani ni bil v najboljših odnosih, zato se je skrnil v omaro, nato pa se je odločil, da bo pobegnil. Bolj kot je premišljeval o pobegu, bolj mu je postajalo jasno, da bi pogrešal družino in dom. S sabo bi moral vzeti vse družinske člane, pa se je raje odločil, da bo ostal kar doma.

Punčkin nos = Babutkakro nak = Punčkakaro nakb Mirande Haxhia z ilustracijami Ursule Köhrer je zgodba o deklici Mari, ki ni imela punčke (ker so bili doma revni), zato se ji je zdelo, da se ne more igrati s prijateljicama, ki sta imeli prekrasni punčki. Domislila se je, da si jo je sama izdelala, pri tem ji je pomagala mama, njena punčka

¹² Navedene so še ostale trijezične slikanice, ki imajo zapisano, da gre za učno gradivo: Nenad Vujadinović: *Roni = Roni = Roni* (2011), Olesva Tavazde: *Bajko in Paskualina: zgodba o dveh prijateljih = U Bajko te i Paskualina: paramisi palu duj pejtaušėja = Bajko i Paskualina: motharibe vašu duj kolega* (2015), Laura Liliom: *Ti si moja res dobra prijateljica = Tu sal mri igen lači pejtaušėinja = Tunı hınas mro zares lačo kolega* (2015), Aude Brunel: *Gremo na delo = Zas pri buti = Džam pu buti* (2011), Daiga Zake: *Pomaranče za vse = Pomarandžen misłu sa = Komaranče vašu sa* (2011), Ivona Březinová: *Doroteja in njena očala = I Doroteja te lakare očale = Doroteja i lakare špegļa* (2011), Laura Liliom: *Ti si moj res dober prijatelj = Tu sal mro igen lačo pejtaušė = Tunı hınas mro zares lačo kolega* (2011).

iz volne, odpadnih kosov blaga in z noskom iz graha je bila prijateljicama tako všeč, da jima je rekla, da jima bo pokazala, kako si lahko tudi onidve izdelata punčko.

Halya Kruk je napisala besedilo za slikanico *Najmanjši = Lektikneder = Nartiknede*, ilustrirala jo je Manana Morchiladze. Ljubezniva zgodba govori o dečku Jurčku, ki je najmlajši v družini. Starša nimata časa zanj, sorojenci pa se nočejo z njim igrati, ker je premajhen. Rad bi bil velik, a ne ve, kako (obuje mamine čevlje z visoko peto, naredi velik kup knjig, spleza na drevo). Ko ubrani svojega majhnega kužka Klapouha pred napadalnim gosakom, mu vsi rečejo, da je velik in pogumen. Skrbel bo za kužka, se odloči, ker je večji od njega.

Ledena sveča = Gjegoskri mumeli = Ledoskari sviča je slikanica avtorice Valery Voskoboinikov z ilustracijami Anne Linnamagi. Revni deček Pavel poskuša na različne načine zaslužiti nekaj denarja, ker bi rad kupil mami darilo za rojstni dan, a ga vsi odganjajo. Policist mu pravi, da ne potrebuje denarja, če želi mami dati darilo. Na koncu ji podari prekrasno ledeno svečo, mama je zelo zadovoljna, saj ve, da se je deček zanjo potrudil.

Caroline Hudicourt je napisala *Mango za dedka = Mango mištu papo = Mango vašu phurano dade*, ilustracije je prispeval Ismer Saincilus. Vnukinja Hana kot retrospektovo opisuje dedkovo starost, bolezen in smrt. Dekličin spomin je neločljivo zvezan z mangom, sadežem, ki ga je dedek vedno nosil vnukom. Odlična slikanica nima določenega književnega prostora, saj so v ospredje postavljeni ljubeči družinski odnosi, vendar lahko sklepamo, da se ne dogaja v Sloveniji, saj je na ilustracijah prikazano polno mangovih dreves (toplejše okolje),¹³ metaforično bi jo smeli povezati s prvo domovino Romov, Indijo.

3.5 Trijezična slikanica z dvema kombinacijama jezikov

Mojca Stubelj Ars je izdala slikanici z isto vsebino in ilustracijami Polone Lovšin, z dvema kombinacijama jezikov: v obeh je najprej slovensko (ob strani zelena barva), nato angleško besedilo (ob strani oranžna barva); v eni slikanici je tretje besedilo v nemškem jeziku, *Aloha Kaimana: varuh morij = the guardian of the seas = der Wächter der Meere* (2017), v drugi slikanici pa v italijanskem, *Aloha Kaimana: varuh morij = the*

¹³ Pri predstavitvi rastline mango je zapisano (<https://sl.monarkinsulation.com/12391-where-and-how-does-mango-grow.html>): »Indija velja za največjega dobavitelja manga na svetu - letno na trgu priskrbi več kot trinajst in pol milijonov ton tega sadja.«

guardian of the seas = *il guardiano dei mari* (2017), pri obeh je ob strani modra barva. Gre za klasično leposlovno slikanico; na levi strani so besedila v treh jezikih, desno so celostranske ilustracije. Književni prostor so Havaji, kjer živi deček Oti, odličen deskar. Nekega dne ga močan val pogoltnil, a ga je rešila samica havajskega tjuljna. Na hrbtu ga je odnesla na prelep otoček, ki pa ni bil naseljen. Otiju se je zdel otok res lep, a raziskovanje ni zanimivo brez družbe, zato je samico prosil, da mu pomaga domov. Samica ga je prosila, naj najprej pomaga tjulenjčku, ki je imel v plavuti trnek. Oti mu je pomagal, zato je samica poskrbela, da so ga druge živali pospremile domov. Rekla mu je (Stubelj Ars, 2017, str. 14): »Nikoli ne izgubi svoje srčnosti in varuh morij postal boš prav ti.« Najprej ga je na hrbet vzela zelena želva, nato kit grbavec, potem je potoval z jato delfinov; vse živali so se bale ljudi (ribiških mrež in ladijskega prometa). Oti je svojim ljudem pripovedoval o lepotah neposeljenega otoka in o težavah živali, ki jim jih povzročajo ljudje. Niso mu verjeli, le modrec Kaiman je bil edini, ki je verjel Otijevi pripovedi (Stubelj Ars, 2017, str. 14): »Kaiman je dal Otiju školjko, ki so jo njegovi pradedi uporabljali, da so se pogovarjali z morjem. Oti je zapihal vanjo ... počasi so se iz morja prikazali delfini, kit, želva in tjulnica.« Ljudje so bili presenečeni, ko je zvok školjke privabljal vedno več živali in odločili so se, da bodo bolj skrbeli za morje.

3.5 Petjezične slikanice

Petjezična slikanica v angleškem, francoskem, španskem, italijanskem in nemškem jeziku *My dog = Mon chien = Mi perro = Il mio cane = Mein Hund = Moj pes* (2016) Mojce Stubelj Ars ima dodatek, zgibanko na štirih straneh, kjer so vse povedi zapisane tudi v slovenščini. Slikanica, ki ima na vsaki strani eno poved, je v slovenščini zapisana kot pesem. Opisan je pes (na ilustraciji je ameriški pit bull terier, kar v besedilu ni omenjeno), ta ima lepo in brezskrbno življenje. Uporabljeno je temeljno besedišče za čustva, npr. pes je prijazen, nežen, igriv. V vseh besedilih so z drugačnimi barvami označeni samostalniki (npr. pomlad, poletje, pes, igra, tolažba, življenje), osebni zaimki (moj, z mojim), glagoli in pomožni glagoli (teči, ukrasti, skakati) ipd. Na levi strani je besedilo v petih jezikih, na desni strani slikanice se nahaja pripadajoča ilustracija. Interakcija je komplementarna: to kar piše, je upodobljeno, iz ilustracije pa izvemo tudi pasmo psa, upodobljena je njegova lastnica, ki v besedilu ni omenjena, predstavljena sta v gibanju oz. pri neki dejavnosti (npr. pes teče, lastnica

ob njem kolesari; lastnica in pes ležita na kavču). Na zadnjem veznem listu je narisana igra, pri kateri otrok utrjuje besedišče; navodila je treba poiskati na spletni strani.¹⁴

Barbara Hanuš je izdala petjezično slikanico *Markova čelada = Helmeti i Markos = Marko's helmet = Markova kaciga = ИИнем Марко* (2020) v slovenščini, albanščini, angleščini, bosanščini in ruščini, ki jo je ilustriral Marjan Manček. Prevedene zgodbe so dodane ob koncu slikanice v strnjeni obliki, vsak prevod ima dodano eno ali dve ilustraciji, te se ponovijo iz slovenskega dela slikanice; slikanica vsebuje velike tiskane črke. Pred prevodi je slovarček šestih pomembnih oz. ključnih besed v vseh jezikih, beseda je upodobljena tudi ilustrativno: tobogan, čelada, kolo, drevo, vrtiljak in gugalnica. Besedilo ima v izhodišču droben, vsakdanji zaplet: Marko se pripelje na igrišče s kolesom in čelado, uživa na igralih (izbrani so glagoli plezati, spuščati, gugati, vrteti), nato odhiti domov, na igrišču pa pozabi čelado. Ponoči najdejo čelado različne živali, ki jo uporabijo zelo izvirno: za ježka je gugalnica, miši za vrtiljak, muca meni, da je čelada posodica za mleko, kuža pa meni, da je kahlica. Naslednji dan je Marko našel v svoji čeladi pasji kakec.

Nina Mav Hrovat je izdala petjezično slikanico *Miška želi prijatelja = Minushja dëshiron miq = The mouse finds new friends = Mišić želi prijatelja = Gluvčeto bara drugar* (2016, ponatis 2020); izdana je bila tudi kot glasbena pravljica (2017 zvočni posnetek, 2018 objavljen scenarij, 2021 kot audioknjiga). Besedilo je objavljeno v slovenskem, albanskem, angleškem, bosanskem in makedonskem jeziku, slikanico je ilustrirala Kristina Krhin. Miška se odpravi na pot, da bi našla prijatelja, saj se počuti zelo osamljeno. Najprej ji ponoči sveti kresnička, da je ni strah, zjutraj pa jo miška užali, ko ji reče, da je grd hrošč. Močno je deževalo in zavetje ji je ponudil krt, ki ga je miška prav tako užalila, saj mu je rekla, da ima blatne šape. Dihur ji je odstopil hrano, miška pa ga je užalila, ko mu je rekla, da je smrdljiv. Ko se je spet smilila sama sebi zaradi samote, jo je ogovoril veter (Mav Hrovat, 2016, str. 23): »Miška, toliko prijateljev si srečala, pa si vse zavrnila.« Miška je premislila o svojem vedenju, po poti domov je poiskala živali, ki so ji pomagale premagati strah pred temo, mraz in lakoto, opravičila se jim je in jih, vključno z vetrom, povabila k sebi. Ni bila več osamljena. V slikanici nato sledi slikovni slovar ključnih samostalnikov: miška, prijatelj, kresnička, krt, dihur, dež (manjka veter), nato sledijo prevodi pravljice, ki imajo dodane delčke iz ilustracij, ki so natisnjene v okviru zgodbe (npr. pri angleškem

¹⁴ Mini poliglotini <http://www.minipoliglotini.com/>; grez za spletno stran, kjer so oglaševanje tudi druge knjige za učenje tujih jezikov.

prevodu je takoj za naslovom izsek iz prve dvostranske ilustracije (miška v temi zagleda kresničko).

Nina Mav Hrovat in Kristina Krhin sta ustvarili tudi slikanico *Poslub, jazbec gre = Dëgjo, vjedulla po vjen = Listen, here comes badger = Slušaj, ide jazavac = Slišite, barsuk idët* (2020), petjezična slikanica ima slovensko, albansko, angleško, bosansko in rusko besedilo. Odlično izbran kontradiktoren naslov o večpomenskem posluhu (pevskem in čustvenem), ki se v prevedenih naslovih žal izgubi, in prihodu jazbeca, pomeni tudi temeljni zaplet zgodbe: vse živali (jež, lisica, miši ...) menijo, da je jazbec brez posluha, zato izkopljejo jamo, da bi se rešile njega in njegovega petja. V jamo padejo same, jazbec jih reši, nato pa jim priredi imeniten koncert, le polž ga zamudi. Izkáže se, da ima jazbec res posluh – za petje in za dobre odnose. Otroci lahko skozi zgodbo razumejo pregovor, da kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade. Sledi slikovni slovar živali, ki nastopajo v zgodbi: jazbec, polž, jež, zajec, veverica in lisica. Njihove ilustracije so izseki v zgodbi upodobljenih živali. Sledijo prevedena besedila, ki prav tako vsebujejo ponovitve iz izhodiščnega dela slikanice.

3.6 Kombinacije različnih jezikov

Barbara Hanuš je z Ano Zavadlav izdala tri naslove v zbirki slikanic O Jakobu in mucu Mici. Jakob je morda v prvem delu še predšolski otrok, nato osnovnošolec (v slikanici *Masčkare gre v šolo*), v vsaki slikanici pa je že iz naslova razvidna temeljna tema: rojstni dan, praznovanje novega leta in pustovanje. Slikanice so glede na vsebinsko-oblikovni odnos organizirane enotno: najprej je napisana zgodba v slovenskem jeziku, ilustracije večinoma prikazujejo to, kar je zapisano v besedilu (simetrična interakcija), sledi slovarček pomembnih (ključnih) besed v vseh jezikih (vsak jezik ima svojo barvo), dodana je ilustracija (kot slikovni slovar), nato si sledijo prevedena besedila v različne jezike, pri katerih se ponovijo delčki ilustracij iz slovenskega dela slikanice. Npr. v slikanici *Rojstni dan* je na dvostranski ilustraciji (Hanuš, 2009, str. 6–7) upodobljena zbrana družina, ki Jakobu izroča darila, Jakob drži v rokah velik paket. Jakob s paketom je iztrgan iz celotne ilustracije in se ponovi pri hrvaškem prevodu (Hanuš, 2009, str. 20), v drugi varianti slikanice je ob italijanskem besedilu le paket (Hanuš 2009a, str. 20), razvidno je, da zaradi prostora (nekatero ilustracije so identične, a manjše). Vsak naslov je izšel v dveh identičnih slikanicah, kombinacije jezikov so različne, vse slikanice so natisnjene z velikimi tiskanimi črkami.

O *Jakobu in mucu Mici. Rojstni dan.* = *Rodendan.* = *Rodenden.* = *Ulipnaskero dij* (2009) v katerih so objavljeni slovenski, hrvaški, makedonski in romski jezik. Ista zgodba je objavljena v slovenskem, italijanskem, madžarskem in nemškem jeziku O *Jakobu in mucu Mici. Rojstni dan* = *Il compleanno* = *A születésnap* = *Der Geburtstag* (2009a, ponatis 2011). Slikanici vsebujeta 7 jezikov, uporabljenih je veliko izrazov za družinska razmerja (dedek, babica, nono, nona, sestrična, bratranec, teta), književni prostor je domači vrt, književni čas je kratek, omejen je na praznovanje Jakobovega rojstnega dne. Ker vsi udeleženci pozabijo na Jakobovo muco, si ta postreže kar sama (upodobljena je na mizi ob torti, oblizuje se). V slikovnem slovarju v obeh variantah so nanizani ključni samostalniki: darilo, hiša, mama, miza, muca, soseda, torta in žoga.

Slovenski, italijanski, madžarski in nemški jezik v slikanici O *Jakobu in mucu Mici. Novoletna smrečica* = *L'albero di natale* = *A karácsonyfa* = *Der Weihnachtsbaum* (2010) ter ista zgodba v slikanici O *Jakobu in mucu Mici. Novoletna smrečica* = *Božično drve* = *Novogodišna elka* = *Neve beršeskro boroco* = *Bredhi i vitit të ri* (2010a) v slovenskem, hrvaškem, makedonskem, romskem in albanskem jeziku. V obeh izdajah je uporabljenih 8 jezikov, glavni lik je Mica. V ospredju je en sam dogodek, Jakob krasi smrečico (muca meni, da je to nova igra), ponoči pa nekdo pod njo postavi darila za vse, tudi za muco. Mica svoje darilo takoj skrije, zato se ne ve, kaj je dobila. V slikovnem slovarčku so naslednji samostalniki: venček, vrata, stanovanje, pentlja, okno, soba, papagaj in okrask.

Slovenski, hrvaški, makedonski, romski in albanski jezik v slikanici O *Jakobu in mucu Mici. Maškare* = *Maškare* = *Maskenbal* = *Foušing* = *Maska* (2011a) in O *Jakobu in mucu Mici. Rojstni dan* = *Il compleanno* = *A születésnap* = *Der Geburtstag* (2011) v slovenskem, italijanskem, madžarskem in nemškem jeziku. Tudi v tretji slikanici je skupaj 8 jezikov, zgodba je povezana s pustovanjem. Muca nikjer ne vidi Jakoba, pač pa za mizo zajtrkuje pek Mišmaš. Ta gre v šolo in se kmalu vrne v spremstvu viteza Jurija in princeske, nato se jim pridružijo še maček Muri, klovn in čarovnik, vsi se sladkajo s slastnimi krofi, tudi muca Mica dobi košček. V slovarčku so zapisani in upodobljeni naslednji samostalniki: vitez, grad, klovn, princeska, pek, krof, čarovnik in zajtrk. Odlična je medbesedilna navezava na pravljичne like, Mišmaša Svetlane Makarovič, mačka Murija Kajetana Koviča ter na katerokoli princesko, čarovnika in viteza.

4 Sklep

Za spodbujanje več- in raznojezičnosti v predšolskem obdobju je lahko, zlasti kot družinsko branje, dobra motivacija branje leposlovnih slikanic, ki so izdanje v najmanj dveh jezikih (v slovenščini in še najmanj enem jeziku). O večjezičnih slikanicah je zapisala Grosman (2010, str. 147), da so »neprecenljiva pomoč pri učenju slovenščine, pri povezovanju lastne materinščine s slovenščino, pri spoznavanju lastne dvojezičnosti, za mnoge pa tudi povezava z zapisano obliko materinščine.«

Precej visoko število dobljenih iskalnih zadetkov, okrog 100 (66 dvojezičnih in 68 večjezične slikanic, med slednjimi je bilo v rezultatih tudi nekaj tudi dvojezičnih), je ob pregledu in vrednotenju pripeljalo do izločitve nekakovostnih slikanic; gradiv, ki ne sodijo med slikanice (ilustrirane knjige); gradiv, ki so namenjena starejšim otrokom (čeprav so slikanice); ali pa ni šlo za leposlovne slikanice. Po izločanju je za natančno analizo ostalo 30 kakovostnih leposlovnih slikanic, pri čemer jih je 5 izdanih v različnih kombinacijah jezikov (tri slikanice Barbare Hanuš o Jakobu in mucu Mici v dveh izdajah; slikanica *Aloha Kaimana* Mojce Stubelj Ars v dveh izdajah in ljudska *Hvaležni medved* v dveh izdajah), skupaj je torej obravnavanih 25 slikanic. Ob tem je še 12 slikanic omenjenih, a ne izpolnjujejo vseh navedenih pogojev (med temi izstopajo slikanice Huigin Wang in Lile Prap in dvojezična zbirka Spominčice, ki ne sodi med slikanice), vendar gre za kakovostno gradivo.

Večina izbranih kakovostnih dvo- in večjezičnih slikanic sodi v kratko realistično prozo z otrokom kot glavnim literarnim likom (Isol, Igerabide, Hanuš, Hudicourt, Baghdasaryan, Haxhia, Kruk, Jedriško Pančelat, Voskoboinikov), le štiri dela sodijo v fantastično kratko prozo, in sicer gre za pripovedko (*Aloha Kaimana* Mojce Stubelj Ars), ljudsko pravljico (*Hvaležni medved*) in dve živalski pravljici (*Miška želi prijatelja* in *Posluš, jazbec gre* Nine Mav Hrovat). Rezultat je pričakovan, saj gre za temeljno besedišče, ki ga otrok v predšolskem obdobju šele usvaja; to je razlog, da je nekaterim leposlovnim besedilom dodan slikovni slovarček (Hanus, Mav Hrovat). Z jezikovnega stališča je opaziti pojavljanje rabe temeljnega besedišča, zlasti samostalnikov za bivanjske prostore (hiša, soba, kuhinja, okno, postelja ipd.), sorodstvena razmerja (oče, mama, stric, sestrična ipd.), hrano (vrste sadja in zelenjave, mlečne jedi, torta, prigrizek), oblačila (plašč, kapa, hlače, majica ipd.), čustva (žalost, veselje, strah ipd.) in glagolov, ki so povezani z otrokovim vsakdanjim življenjem (v povezavi z dnevno rutino, npr. spati, hiteti, igrati se). V literarna dela

so zanimivo vpleteni nekateri pregovori (npr. da se dobro z dobrim poplača) in stalne besedne zveze (npr. na hitro nekam skočiti).

Glede na multimodalnost so besedila in ilustracije večinoma v simetrični interakciji: to, kar je napisano, je tudi upodobljeno. Majhen otrok tako dobi isto informacijo iz dveh kodov sporočanja (jezikovni in vizualni kod), pri čemer so opisi oseb in prostorov večinoma skopi, jih pa otrok zlahka razbere iz ilustracij.

Z oblikovnega stališča se kažeta dva vzorca glede na umestitev jezikov v slikanice:

- v slikanici je ob slovenščini na isti ali sosednji strani še besedilo v drugem oz. drugih jezikih (npr. slikanice v slovenščini in romščini, večina slikanic v slovenščini in španščini),
- v slikanici je slovensko besedilo, na koncu je dodano prevedeno besedilo v enega ali več jezikov (vse večjezične slikanice).

Pregled jezikov v kakovostnih dvo- in večjezičnih izdajah v Sloveniji kaže (tabela 2), da so v ospredju jeziki obeh manjšin, Romov in jeziki držav bivših republik nekdanje Jugoslavije (priseljenci, izseljenci). Izjema je španščina, ki je uporabljena desetkrat, vendar gre za 9 prevodov iz španščine v slovenščino, le enkrat gre za prevod slovenskega besedila v španščino. Devetkrat je besedilo objavljeno v romščini (šestkrat gre za prevode v dve narečji – prekmursko in dolensko romščino, zato ju ne štejemo kot dva jezika). Sedemkrat je uporabljena italijanščina, šestkrat angleščina, petkrat albanščina in nemščina, štirikrat makedonščina, trikrat bosanščina, madžarsščina in hrvaščina, dvakrat ruščina in enkrat francoščina.

Tabela 2: Pregled jezikov v kakovostnih dvo- in večjezičnih izdajah v Sloveniji

avtor ali avtorica	slovenski naslov	drugi jeziki
Baghdasaryan	<i>Tema</i>	romski (dve narečji)
Baghdasaryan	<i>Miško boče pobegniti</i>	romski (dve narečji)
Hanuš	<i>O Jakobu in mucii Mici: Rojstni dan</i>	hrvaški, makedonski, romski, italijanski, madžarski, nemški
Hanuš	<i>O Jakobu in mucii Mici: Novoletna smrečica</i>	hrvaški, makedonski, romski, albanski, italijanski, madžarski, nemški
Hanuš	<i>O Jakobu in mucii Mici: Maškare</i>	hrvaški, makedonski, romski, albanski, italijanski, madžarski, nemški
Hanuš	<i>Markova čelada</i>	albanski, angleški, bosanski, ruski
Haxhia	<i>Punčkin nos</i>	romski (dve narečji)

Hudicourt	<i>Mango za dedka</i>	romski (dve narečji)
ljudska	<i>Hvaležni medved</i>	angleški, italijanski
Igerabide	<i>Jona in prestrašeni hladilnik</i> <i>Jona je žalosten</i> <i>Jonova budilka</i> <i>Jona v stiski</i> <i>Jona ima težavo</i> <i>Adijo, Jona</i>	španski
Isol	<i>Poredni Petit</i> <i>Kulturna izmenjava</i> <i>Družinska skrivnost</i>	španski
Jedriško Pančelat	Barčica	italijanski
Kruk	Najmanjši	romski (dve narečji)
Mav Hrovat	<i>Miška želi prijatelja</i>	albanski, angleški, bosanski, makedonski
Mav Hrovat	<i>Poslub, jazbec gre</i>	albanski, angleški, bosanski, ruski
Stubelj Ars	<i>Moj pes</i>	angleški, francoski, španski, italijanski, nemški
Stubelj Ars	<i>Aloha Kaiman</i>	angleški, italijanski
Voskoboinikov	<i>Ledena sveča</i>	romski (dve narečji)

Zastopanih je dvanajst jezikov, kar je manj od pričakovanega; tabela 1 prikazuje na majhnem vzorcu ugotovljenih 26 maternih jezikov predšolskih otrok. Trdimo lahko, da produkcija dvo- in večjezičnih slikanic za predšolske otroke ne sledi potrebam bralcev. Razmislek o jezikovni pestrosti in medkulturnosti je pomemben, ali kakor je zapisala Barbara Hanuš (2019, str. 34): »Vsaka dvojezična ali večjezična knjiga prinaša pomembno sporočilo o spoštovanju jezikov in kultur.«

Viri in literatura

- Baghdasaryan, R. (2015). *Tema = Šitišaugo = Tama*. Ilustrirala Manana Morchiladze. Ljubljana: Pedagoški inštitut, Razvojno-raziskovalni center pedagoških iniciativ Korak za korakom.
- Baghdasaryan, R. (2015). *Miško boče pobegniti = U Miško kaumel te ispidel = Miško kanini naši*. Ilustrirala Yulia Lushnikova. Ljubljana: Pedagoški inštitut, Razvojno-raziskovalni center pedagoških iniciativ Korak za korakom.
- Baloh, B. (2019). Kurikularno področje jezik v vrtcih v čezmejnem prostoru v slovenski Istri in na Tržaškem. Hotimir Tivadar (ur.): *Slovenski javni govor in jezikovno-kulturna (samo)zavest*. Obdobja 38. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. Dostopno tudi na: <https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-38/>.
- Dekleva, M. (2020). *Mala Alma na veliki poti = Xiao Aoma huanyou shijie*. Ilustrirala Huiqin Wang. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Fehér, B. (2019). *Gyere velem a Muravidékre! = Pridi z menoj v Prekmurje!* Lendava: Pomurska madžarska samoupravna narodna skupnost.
- Fehér, B. (2020). *Laura és Erik kalandjai a Muravidéken = Pustolovščine Laure in Erika v Prekmurju*. Lendava: Pomurska madžarska samoupravna narodna skupnost.
- Grosman, M. (2010). Večjezične slikanice. *Otrok in knjiga*, 37(78-79), 146–147.
- Hanuš, B. (2009). *O Jakobu in mucu Mici. Rojstni dan. = Rodendan. = Rodenden. = Ulipnaskero dij*. Ilustrirala Ana Zavadlav. Dob: Miš.

- Hanuš, B. (2009a). *Jakobu in mucu Mici. Rojstni dan = Il compleanno = A születésnap = Der Geburtstag*. Ilustrirala Ana Zavadlav. Dob: Miš.
- Hanuš, B. (2010). *O Jakobu in mucu Mici. Novoletna smrečica = L'albero di natale = A karácsonyfa = Der Weihnachtsbaum*. Ilustrirala Ana Zavadlav. Dob: Miš.
- Hanuš, B. (2010a). *O Jakobu in mucu Mici. Novoletna smrečica = Božično drvece = Novogodišna elka = Neve berszékro boroco = Bredhi i vitit të ri*. Dob: Miš.
- Hanuš, B. (2011). *O Jakobu in mucu Mici. Maškare = Maschere = Maskarák = Fasching = Carnival costumes*. Ilustrirala Ana Zavadlav. Dob: Miš.
- Hanuš, B. (2011a). *O Jakobu in mucu Mici. Maškare = Maškare = Maskenbal = Fousing = Maska*. Ilustrirala Ana Zavadlav. Dob: Miš.
- Hanuš, B. (2019). Moč knjige. Spremná beseda v: Laketić, D. (2019). *Dadi in letéča torba = Dadi und die fliegende Tasche*. Ilustrirala Maja Lubi. Ljubljana JSKD. 34.
- Hanuš, B. (2020). *Markova čelada = Helmeti i Markos = Marko's helmet = Markova kaciga = IIInem Mapko*. Ilustriral Marjan Manček. Dob: Miš.
- Haramija, D. (2021). Vloga (slovenske) otroške in mladinske književnosti pri poučevanju slovenščine kot drugega in tujega jezika. NASLOV. Maribor: Zora.
- Haxhia, M. (2015). *Punčkin nos = Babutkakero nak = Punčkakero nakb*. Ilustrirala Ursula Köhret. Ljubljana: Pedagoški inštitut, Razvojno-raziskovalni center pedagoških iniciativ Korak za korakom.
- Hudicourt, C. (2015). *Mango za dedka = Mango mištu papo = Mango vašu phurano dade*. Ilustriral Imer Saincilus. Ljubljana: Pedagoški inštitut, Razvojno-raziskovalni center pedagoških iniciativ Korak za korakom.
- Hvaležni medved: slovenska ljudska pravljica = The grateful bear: Slovenian folktale* (2016). Ilustrirala Katrina Štrukelj. Ljubljana: Karantanija.
- Hvaležni medved: slovenska ljudska pravljica = L'orso riconoscente: racconto popolare* (2017). Ilustrirala Katrina Štrukelj. Ljubljana: Karantanija.
- Igerabide, J. K. (2012). *Jona in prestrašeni hladilnik/Jonás y el frigorífico medoso..* Ilustriral Mikel Valverde. Medvode: Malinc.
- Igerabide, J. K. (2013). *Jona je žalosten/La pena de Jonás*. Ilustriral Mikel Valverde. Medvode: Malinc.
- Igerabide, J. K. (2014). *Jonova budilka/El despertador de Jonás*. Ilustriral Mikel Valverde. Medvode: Malinc.
- Igerabide, J. K. (2016). *Jona v stiski/Jonás en apuros*. Ilustriral Mikel Valverde. Medvode: Malinc.
- Igerabide, J. K. (2016). *Jona ima težavo/Jonás tiene un problema muy gordo*. Ilustriral Mikel Valverde. Medvode: Malinc.
- Igerabide, J. K. (2017). *Adijo, Jona/¡Adiós, Jonás!*. Ilustriral Mikel Valverde. Medvode: Malinc.
- Isol. (2014). *Poredni Petít/Petít, el monstruo*. Medvode: Malinc.
- Isol. (2015). *Kulturalna izmenjava/Intercambio cultural*. Medvode: Malinc.
- Isol. (2015). *Družinska skrivnost/Secreto de familia*. Medvode: Malinc.
- Jedriško Pančelat, T., 2021: *Barčica/La brachetta*. Rijeka: Udruga za kulturi 'Ča?'. Dostopno na <http://www.malabarka.eu/wp-content/uploads/2019/03/MALA-BARKA-SLO-TAL.pdf>.
- Kakšna dobra knjiga! = Kakva dobra knjiga!* (2014). Izbrala in uredila Barbara Hanuš. Banja Luka: Društvo Slovencev Republike Srpske.
- Kruk, H. (2015). *Najmanjši = Lektikneder = Nartikenede*. Ilustrirala Manana Morchiladze. Ljubljana: Pedagoški inštitut, Razvojno-raziskovalni center pedagoških iniciativ Korak za korakom.
- Laketić, D. (2019). *Dadi in letéča torba = Dadi und die fliegende Tasche*. Ilustrirala Maja Lubi. Ljubljana JSKD.
- Malinc. (b. d.). *O nas*. <https://www.malinc.si/sl/o-nas/>
- Mav Hrovat, N. (2016) *Miška želi prijatelja = Minushja dëshiron miq = The mouse finds new friends = Mišič želi prijatelja = Gluvčeto bara drugar*. Ilustrirala Kristina Krhin. Dob: Miš.
- Mav Hrovat, N. (2020). *Posluš, jazbec gre = Dëgjo, vjedulla po vjen = Listen, here comes badger = Slušaj, ide jazvanac = Slyšite, barsuk idët*. Ilustrirala Kristina Krhin. Dob: Miš.
- Prap, L. (2004). *Mednarodni živalski slovar*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Prap, L. (2020). *Živalski koledar = Shi'er Shengxiao*. Dob: Miš.
- Rutar, S. (2009). Vzpostavljanje enakih možnosti učne uspešnosti otrok s spremljanjem in z načrtovanjem razvoja bralnih spretnosti. *Šolsko polje*, 20(3-4), 51–69.
- Stubelj Ars, M. (2016). *My dog = Mon chien = Mi perro = Il mio cane = Mein Hund = Moj pes*. Ilustrirala Ludmila Kharmanova. Raziskave izobraževanje svetovanje dr. Mojca Stubelj Ars.

- Stubelj Ars, M. (2017). *Aloha Kaimana: varuh morij = the guardian of the seas = der Wächter der Meere*. Šempeter pri Gorici: 2STARS.
- Stubelj Ars, M. (2017). *Aloha Kaimana: varuh morij = the guardian of the seas = il guardiano dei mari*. Šempeter pri Gorici: 2STARS.
- Svetlik, K., 2020: *Evalvacija začetnega stanja za področje slovenščina kot drugi jezik. Projekt OBJEM*. Ljubljana: Pedagoški inštitut. (trenutno še interno gradivo)
- Svrzikapa A. in L. (2020). *Povestice*. Kranjska Gora: Občina.
- Voskoboinikov, V. (2015). *Ledena sveča = Gjegoskeri mumeli = Ledoskari sviča*. Ilustrirala Anne Linnamagi. Ljubljana: Pedagoški inštitut, Razvojno-raziskovalni center pedagoških iniciativ Korak za korakom.
- Wang, H. (2014). *Lǎisonglíng: Zìjīnbéng lì de sīluòwénnǐyǎ rén = Ferdinand Avguštin Hallerstein: Slovenec v Prepovedanem mestu*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Wang, H. (2015). *Giuseppe Castiglione: slikar v Prepovedanem mestu = Zì jìn béng lì de huà jiā shì níng*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Wang, H. (2017). *Jaꞑ, Marco Polo = Wó shì Mǎkè Bóluo*. Ljubljana: Mladinska knjiga.